

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning.....	3
2.	Bygningmæssige forhold mv.....	4
	2.1 Afdeling 1 – ”firkanten”.....	5
	2.1.1 Stuerne	5
	2.1.2 Fællesrum og køkkener.....	7
	2.1.3 Vaskerum.....	8
	2.1.4 Observationscelle og straffceller m.v.....	9
	2.2 Afdeling 2.....	10
	2.3 Afdeling 3.....	11
	2.3.1 Bygning D	11
	2.3.2 Bygning E	13
	2.4 Smedjen.....	13
	2.5 Tømrer- og snedkerværksted	14
	2.6 Gartneri.....	15
	2.7 Købmand	15
	2.8 Kirken.....	15
	2.9 Sportshallen	15
	2.10 Internetcafé.....	16
3.	Beskæftigelse.....	16
	3.1 Arbejde.....	16
	3.2 Undervisning	17
	3.3 Behandling af misbrugere.....	18
4.	Fritid	19
5.	Talsmandsordningen	21
6.	Samtaler med talsmændene.....	22
	6.1 Afholdelse af møder med ledelsen	23
	6.2 Fængslets sagsbehandling.....	24
	6.3 Fængselspersonalets sprogbrug	24
	6.4 Socialrådgivning	25
	6.5 Sikkerheden på arbejdspladser	25
	6.6 Indeklima	26
	6.7 Kostpenge og købmandsordningen.....	26
	6.8 Kulturudgange	27
7.	Andre forhold.....	28
	7.1 Euforiserende stoffer	28
	7.2 Adgang til mobiltelefoner	28
	7.3 Adgang til internettet.....	29

7.3.1	Adgang til internettet i fritiden til privat brug	29
7.3.2	Adgangen til Internettet til talsmandsopgaver	29
8.	Rapportgennemgang	30
8.1	Lidt om sagerne	31
8.2	Retsgrundlaget	31
8.3	Reglerne om afskæring af partsaktindsigt	32
8.3.1	Partshøring og udtaleret	33
8.3.2	Begrundelse og notatpligt	34
8.4	Kompetence	36
8.5	Klagevejledning mv.	38
8.6	Ophør og ugentlige overvejelser	38
	Opfølgning	39
	Underretning	39

1. Indledning

Som led i ombudsmandens almindelige inspektionsvirksomhed (jf. § 18 i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand) foretog jeg den 10. december 1997 inspektion af Statsfængslet i Jyderup. Den 24. august 1998 afgav jeg endelig rapport om denne inspektion. Inspektionen blev fulgt op i en opfølgingsrapport af 30. september 1999 og med et afsluttende brev af 28. april 2000.

Den 17. juni 2008 foretog jeg og tre af embedets medarbejdere endnu en inspektion af Statsfængslet i Jyderup. Under inspektionen spurgte jeg bl.a. på grundlag af en tjekliste til flere forhold. Disse forhold er kun omtalt i det omfang svarene har givet anledning hertil.

Inspektionen den 17. juni 2008 omfattede stort set alle bygninger, herunder det nye behandlingsafsnit fra 2004, isolationscellen og strafcellerne. Inspektionen omfattede desuden bl.a. de indsattes beskæftigelsesforhold, købmandsordningen og talsmandsordningen samt nogle spørgsmål om kommunikationen mellem ledelsen i fængslet og talsmændene/de indsatte.

Fængslets indsatte var forud for inspektionen blevet gjort bekendt med inspektionen og med muligheden for at få en samtale med mig om generelle forhold vedrørende institutionen eller den indsattes egne forhold. Jeg havde samtaler med tre indsatte. De har alle efterfølgende fået et skriftligt svar.

Inspektionen blev indledt med en samtale med ledelsen. Under samtalen afleverede jeg en skriftlig anmodning om udlevering af rapportmateriale vedrørende de seneste 10 sager om udelukkelse fra fællesskab forud for varslingen den 7. maj 2008.

Jeg modtog under inspektionen sådanne 10 sager. Sagerne gennemgås under pkt. 8 nedenfor.

Efter mødet med ledelsen og Sikkerheds- og Samarbejdsudvalget (SISU) havde jeg et samlet møde med fem af talsmændene i fængslet (for rød afdeling, grøn afdeling, gul afdeling – alle afdeling 1 – behandlingsafdelingen og afdeling 3). Ud fra den liste over talsmændene i fængslet som jeg modtog forud for inspektionen, var der således tre talsmænd som ikke deltog i mødet.

Samtlige talsmænd har modtaget kopi af et brev af 27. juni 2008 herfra om de forhold som blev drøftet under samtalen. Af brevet fremgik det at nærmere angivne forhold ville indgå i rapporten om inspektionen. Jeg sendte samtidig kopi af brevet til Statsfængslet i Jyderup med anmodning om oplysninger om nærmere angivne forhold som jeg ville medtage i min rapport.

Med breve af 10. juli 2008, 15. juli 2008 og to breve af 18. juli 2008 modtog jeg svar på min anmodning af 27. juni 2008. Herefter fulgte jeg i et brev af 24. september 2008 yderligere op på nogle af de punkter som talsmændene havde rejst over for mig. I et brev af 15. oktober 2008 modtog jeg yderligere oplysninger fra fængslet. Fællestalsmanden i fængslet havde fået forevist brevet af 15. oktober 2008 inden afsendelsen hertil.

Ved inspektionens afslutning havde jeg et møde med fængslets ledelse om bl.a. de generelle forhold der var blevet bragt frem under mine samtaler med talsmændene.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Statsfængslet i Jyderup og Direktoratet for Kriminalforsorgen for at myndighederne kunne få lejlighed til at fremkomme med eventuelle bemærkninger om faktiske forhold som rapporten måtte give anledning til. Direktoratet for Kriminalforsorgen har i brev af 17. februar 2009 fremsat nogle bemærkninger der er indarbejdet i denne rapport. Jeg har ikke modtaget bemærkninger fra statsfængslet.

2. Bygningsmæssige forhold mv.

Statsfængslet i Jyderup har plads til 162 indsatte. Heraf er 38 pladser behandlingspladser; 24 pladser til stofmisbrugere og 14 pladser til alkoholmisbrugere. Dette stemmer overens med fængslets resultatkontrakt. Statsfængslet er et åbent fængsel, men der er i afdeling 3 oprettet 50 fleksible pladser der også kan anvendes som lukket afdeling efter behov.

Fængslet består af tre afdelinger der er beliggende i fire bygninger. Afdeling 3 består af to bygninger. Derudover er der bl.a. bygninger med en smedje, et træværksted og et produktionskøkken. På fængslets område er der også et drivhus, en købmandsforretning, en Internetcafé og en sportshal med bl.a. motions- og vægtløftningsområde.

Siden sidste inspektion den 10. december 1997 er afdeling C blevet nedlagt. Bygningen bruges nu til depot, undervisning og administration. Afdeling 1 ("firkanten") er inden for de seneste år blevet renoveret. Der er bygget nye bygninger til afdeling 2 og 3.

Alex Poulsen Arkitektkontor A/S har den 14. februar 2008 foretaget bygningssyn af fængslet. Af de generelle bemærkninger som arkitekten har udarbejdet på baggrund af synet, fremgår følgende:

”Bygningsmassen og det omgivende terræn er i god stand.

Udlægning af SF-sten er nødvendigt p.g.a. øget tungtrafik. Se pkt. 1.

Fængslet udfører malervedligeholdelse på vinduer og træværk med faste intervaller.”

Direktoratet har i brev af 7. februar 2009 oplyst at der (i 2008) er lagt ny belægning på fængslets terræn.

Direktoratet har endvidere oplyst at der vil ske renovering af taget på administrationsbygningen i 2009.

Jeg har noteret mig det som direktoratet har oplyst i brevet af 17. februar 2009.

2.1 Afdeling 1 – ”firkanten”

Afdeling 1 er beliggende i en firkantet bygning med en gård/have i midten. Afdelingen består af fire mindre afsnit (rød, gul, grøn og blå) i hver sin længe af bygningen. Afdelingen har plads til i alt 88 indsatte. Alle stuer i afdeling 1 har eget bad og toilet. I haven er der buske og træer samt borde og bænke, en grill og en legeplads med en sandkasse, en lille plastikrutsjebane og forskelligt legetøj.

2.1.1 Stuerne

Der er 17 dobbeltstuer i afdeling 1. Fem af stuerne skal laves om til enkeltmandstuer i forbindelse med at der etableres en ungdomsafdeling. Under inspektionen besigtigede jeg en dobbeltstue på rød afdeling (stue 124). Dobbeltstuen har en lille entré med skab, et lille bord og nogle hylder, et badeværelse med bruseniche, toilet, spejl og vask. Stuen er møbleret med to senge med et lavt bord imellem, et køleskab, et fjernsyn og en stol. Desuden hænger der et mindre skab på væggen over fjernsynet.

Under inspektionen oplyste ledelsen at rygning på dobbeltstuerne kan volde problemer.

Efter lov nr. 512 af 6. juni 2007 om røgfri miljøer (rygeloven) må de indsatte ikke ryge på fælles indendørs arealer. De indsatte må ryge på stuerne eller udendørs. Det blev oplyst at der er stuer reserveret til ikke-rygere, men ind i mellem må fængslet placere

en ryger og en ikke-ryger på samme stue. Herved kan der opstå problemer idet en ikke-ryger på en dobbeltstue enten skal tillade at der bliver røget på stuen, eller den indsatte der vil ryge, skal tilkalde personale for at blive låst ud hvis den indsatte ønsker at ryge når dørene til stuerne er låst.

Det følger af rygelovens § 14, stk. 1, at en indsat i kriminalforsorgens institutioner selv må bestemme om der må ryges i den pågældendes opholdsrum. Efter stk. 2 kan det pålægges den indsatte ikke at ryge i opholdsrummet i det tidsrum hvor en ansat opholder sig der. Af forarbejderne til loven fremgår det at hvis flere indsatte deler opholdsrum, påhviler det ledelsen af institutionen at sammensætte de indsatte således at ingen ufrivilligt kan udsættes for passiv rygning. Hvis det ikke er muligt i den enkelte institution at sammensætte de indsatte således, må der ikke ryges i et rum som deles af flere indsatte.

På den dobbeltstue som jeg besøgte på rød afdeling, boede der på tidspunktet for inspektionen en ryger og en ikke-ryger. Den indsatte der var ikke-ryger, oplyste at han frivilligt havde accepteret at den anden indsatte røg på stuen.

I de tilfælde hvor det er nødvendigt at placere en ikke-ryger og en ryger i samme dobbeltcelle, går jeg ud fra at fængslet sammensætter de indsatte i overensstemmelse med det som der er anført ovenfor om § 14 i rygeloven. Jeg går også ud fra at fængslet til stadighed er opmærksomt på om en frivillig accept fra en indsat om at dele dobbeltstue med en ryger, er en reel accept.

Jeg har noteret mig at der ikke aktuelt var problemer med rygning på dobbeltcellerne og foretager mig derfor ikke videre på dette punkt.

Ledelsen i fængslet oplyste også at dobbeltstuerne kan volde nogle vanskeligheder ved løsning af bevisspørgsmål i f.eks. disciplinærsager. Det kan f.eks. være svært at afgøre hvem af de to indsatte i en dobbeltstue der ejer en ulovlig genstand der er fundet på stuen. Endelig blev det oplyst at besøg som udgangspunkt foregår på de indsattes stuer. Når den indsatte bor på en dobbeltstue, kan der ved den ene indsattes besøg opstå problemer hvis den anden indsatte oplever at blive "smidt ud af stuen".

Jeg har noteret mig de problemer i forhold til bevisspørgsmål i f.eks. disciplinærsager og ved besøg som dobbeltstuerne (også) giver anledning til.

Jeg er enig i at alle indsatte som udgangspunkt bør kunne tilbydes enkeltstue, jf. det som jeg har udtalt i direktoratets sag om nedlæggelse af dobbeltceller i arresthuse;

j.nr. RSK 2006-652-27. Jeg har dog ikke grundlag for at henstille at dobbeltstuerne nedlægges, men har noteret mig at fem dobbeltstuer skal laves om til enkeltstuer.

Enkeltmandsstuerne består af en entré med et skab og et lille the-køkken, et badeværelse med toilet, brusebad, spejl og vask. Herudover er der en stue som den indsatte enten kan møblere med egne møbler eller med kriminalforsorgens standardmøblement. Under inspektionen blev stue 143 på gul afdeling besigtiget. Den pågældende indsatte havde møbleret stuen med egne møbler. Stuen bar præg af hjemlig hygge.

2.1.2 Fællesrum og køkkener

Hver af de fire afsnit (rød, gul, grøn og blå) i afdeling 1 har deres eget køkken. Der er således fire køkkener i afdeling 1 med tilhørende spiseområder.

Køkkenerne er bl.a. indrettet med to køkkenborde, begge med kogeplader, ovn, mikrovovn og opvaskemaskine. Spiseområdet er møbleret med lange borde og stole i lyst træ. Væggene på gul og rød afdeling er hvide, og gulvene er af gråt linoleum.

Talsmændene klagede over at emhættene i køkkenerne ikke er i stand til at suge tilstrækkeligt. Talsmændene forklarede at dette skaber et dårligt indeklima i køkkenerne. Det fremgår ligeledes af en spørgerunde optrykt i de indsattes blad "Bomben" fra maj 2008 at der er stor utilfredshed med indeklimaet i afdelingen generelt og særligt i køkkenerne. De indsatte har tidligere klaget til fængslet over den dårlige udsugning.

Fængslet har fået en kemiingeniør fra et privat rådgivningsfirma til at foretage en indeklimaundersøgelse. Af rapporten af 3. juni 2008 om undersøgelsen fremgår bl.a. følgende:

"Ventilationen fra køkkenemhætter blev vurderet, og det kunne ikke konstateres om de egentlig sugede noget. Det passer fint med de udsagn der blev givet angående mados og lugt – specielt om lørdagen hvor der laves mad stort set hele dagen. Ved en emhætte skal der kunne konstateres sug – dette skal være med afkast til det fri.

Der er ikke stor tilførsel af friskluft i lokalerne, men der er 2 friskluftspjæld i spiseafd. ved hvert køkken – disse bør kunne kompensere for den luft der udsuges igennem emhættene. Det er væsentligt at disse spjæld ikke lukkes/tilstoppes. Det kan dog ikke udelukkes at de giver træk i vinterperioden.

Der bør anskaffes yderligere friskluft – opvarmet – til huset ved reelt indtag af friskluft – afbalanceret med udsugning – f.eks. strategisk placeret i baderum el.lign.”

Under inspektionen gav ledelsen udtryk for at problemerne med dårlig udsugning også skyldtes mangelfuld rengøring af emhætte. Man erkendte at der var tale om almindelige emhætter der normalt bruges i almindelige hjem, men at det på den anden side også var vigtigt at de indsatte gjorde mere rent. Ledelsen oplyste at der ikke er skimmelsvamp i køkkenet.

I et brev af 15. juli 2008 har fængslet oplyst at emhætte er blevet gennemgået og fungerer efter hensigten. En enkelt emhætte er blevet udskiftet.

Jeg har noteret mig det oplyste om at emhætte fungerer og foretager mig herefter ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

2.1.3 Vaskerum

Vaskerummet på rød afdeling blev besigtiget. Der er en vaskemaskine, en tørretumbler og et arbejdsbord. Luften i rummet var meget varm og fugtig.

Talsmandsgruppen gjorde under et møde opmærksom på at der var dårlig udluftning i vaskerummet.

Af den ovennævnte rapport af 3. juni 2008 fremgår det også at rummet er meget varmt, men at døren normalt står åben. Derudover fremgår det af rapporten at radiatoren i rummet var utæt på det tidspunkt hvor indeklimatealingerne blev foretaget den 27. maj 2008. Rapporten foreslår følgende til forbedring af indeklimaet i vaskerummet:

”Døren forsynes med ventilationshuller således at døren kan holdes lukket – specielt af hensyn til støj. Dette sikrer at der vil ske en vis luftudskiftning i rummet. Radiator tættes eller fjernes – der er som sådan ikke behov for opvarmning i rummet. Friskluft indtag undersøges om det reelt har fri adgang til udeluft. Det kan herefter foreslås at gulvet males således [at; min tilføjelse] det er nemmere at vedligeholde.”

Jeg beder statsfængslet oplyse hvad indeklimatealingsrapportens bemærkninger til vaskerummet på rød afdeling har givet anledning til.

2.1.4 Observationscelle og straffceller m.v.

Under inspektionen blev statsfængslets seks straffceller og observationscellen besigtiget. Cellerne ligger ved siden af en vagtstue. I afsnittet er der endvidere et køkken og et toilet. Udenfor afsnittet er der et gårdtursareal med flisebelægning. Arealet er indhegnet af et ca. to meter højt grønt træærkværk. Det blev oplyst at gårdtursarealet kun bliver brugt af personer i observationscellen og i straffcellerne.

I observationscellen er der en stålseng med madras, en trappebænk og et kaldeanlæg til vagten. Anlægget blev afprøvet under inspektionen og fungerede. Vinduet har solfilter således at man kan kigge ud af vinduet, men ikke ind (medmindre man er helt tæt på). Uden for vinduet er der et blomsterbed, og vinduet vender ud mod en gård hvor kun personalet opholder sig.

Den indendørs vinduesramme er en træramme der efter min opfattelse kan udgøre en sikkerhedsmæssig risiko. Det vil således for mig at se være muligt at fastgøre genstande der vil kunne benyttes til selvbeskadigelse/suicidalforsøg. I loftet og øverst på væggen er der to udluftningsriste af jern som tillige vil kunne udgøre en sikkerhedsmæssig risiko. I loftet er også en røgalarm med et gitter. Det vil således være muligt at fastgøre genstande der vil kunne benyttes til selvbeskadigelse/suicidalforsøg.

Jeg henstillede under inspektionen at fængslet sleb hjørnerne af vinduesrammen.

Jeg henstillede endvidere at de to udluftningsgitter blev udskiftet, og at gitteret omkring røgalarmen blev lukket eller taget ned. Endelig henstillede jeg at fængslet ikke anvendte observationscellen før de nævnte forhold var blevet udbedret.

Ved brev af 18. juli 2008 med fotos af de nævnte installationer har fængslet oplyst at de forhold som jeg havde bemærkninger til, var blevet udbedret.

Jeg tager til efterretning at forholdene i observationscellen efter det oplyste er blevet udbedret.

Under inspektionen blev også to af de seks straffceller besigtiget. Den ene straffcelle (celle C) manglede persienner for vinduet således at man fra gårdtursarealet kunne se ind i straffcellen.

Jeg bad under inspektionen fængslet om at opsætte en ny persienne for vinduet i straffcelle C.

Jeg går ud fra at der nu er opsat en persienne for vinduet i straffecelle C, men beder for en ordens skyld fængslet om at bekræfte dette.

2.2 Afdeling 2

Behandlingsafdelingen har i alt 38 pladser fordelt over tre afsnit eller "faser" (fase 1, 2 og 3). I afdeling 2 er behandlingsafdelingens to første faser beliggende i hver sin ende af huset. Afdelingen blev taget i brug den 1. februar 2004 og er således ny i forhold til inspektionen i 1997.

Bygningen er en gul murstensbygning med rødt tegltag og grønne vinduer.

Indgangspartiet til afdeling 2 ligger i midten af huset og er et stort åbent gangareal hvor der er placeret enkelte stole, borde og planter. I loftet hænger der store hvide, runde lamper, og på væggene hænger der billeder. På den modsatte side af indgangspartiet ligger der en fællesstue/mødelokale med udgang til terrasse og græsplæne. På terrassen er der bordtennisbord, en grill, borde og bænke til de indsatte. På græsplænen er der anlagt en volleyballbane. Til højre for indgangen ligger der personalekontorer og grupperum som bruges i behandlingen.

Fase 1 og 2 er bygningsmæssigt indrettet ens. På begge afsnit kommer man ind i et større køkken/fællesrum. Begge rum er store åbne rum med køkken og spiseborde i den ene side. I den anden side er tv-/opholdsstue med sofaer, borde, reoler med bl.a. bøger og spil. Væggene er malet hvide, og gulvene er af linoleum. På væggene hænger der billeder. De nyere møbler var generelt i god stand.

Fra køkkenet er en gang med de indsattes stuer på begge sider. Alle stuer har eget toilet. På gangene og i de stuer som jeg besøgte, er der hvide vægge og lysegråt linoleumsgulv.

I det afsnit hvor fase 2 er, blev stue 222 og en ubeboet stue overfor besøgt. Begge stuer var møbleret med kriminalforsorgens standardmøblement (bord, stol, sovesofa, opslagstavle, et lille skab og et tv). Derudover var der et køleskab på den beboede stue.

På begge gange ligger der to fælles baderum.

Hvert baderum består af et bruserum med en halvmur og et bruseforhæng. Herudover er der et lille forrum med et spejl og en bæk på væggen. På væggen ind til bruserummene er der hylder til opbevaring af støvsuger, strygejern o. lign. til fælles afbenyttelse. Op ad væggen stod der et strygebræt og et tørrestativ.

Endelig blev vaskerummet på fase 2 besigtiget. Her er der fælles vaskemaskine og tørretumbler, en vask, en hjørnehylde og vasketøjskurve.

Under inspektionen spurgte jeg om de to fælles baderum til 26 indsatte gav anledning til problemer.

Fængslet oplyste at der ikke var problemer.

Jeg har noteret mig det oplyste om at to fælles baderum på hver gang/fase ikke giver anledning til problemer.

2.3 Afdeling 3

Behandlingens fase 3 er i en del af afdeling 3.

Afdeling 3 består af to bygninger (bygning D og E). Begge bygninger er hvide murstensbygninger med gråt tegltag og grå vinduer.

Omkring bygningerne er der græsplæner, beplantning og terrasser med borde og bænke hvor de indsatte kan grille mv. En del af afdelingen er fleksibel afdeling som også kan anvendes som lukket afdeling eller arrest efter behov. Afdeling 3 har i alt plads til 50 indsatte fordelt på fire mindre afsnit i de to bygninger.

2.3.1 Bygning D

Bygning D er indrettet således at der i den ene fløj af bygningen er en fleksibel afdeling med besøgslokaler. I den anden fløj er en almindelig åben afdeling.

Den fleksible afdeling har plads til 12 indsatte og er (som nævnt) indrettet således at den også kan anvendes som lukket afdeling eller arrest. Afdelingen blev ikke besigtiget under inspektionen.

Der er to besøgsrum ved bygning D. Under inspektionen blev det oplyst at de indsatte normalt modtager besøg på deres egne stuer. I tilfælde af begrænset besøg benyttes besøgsrummene. Ligeledes anvendes besøgsrummene som ekstra stuer til indsatte i tilfælde af overbelægning.

Det ene besøgsrum blev besigtiget under inspektionen. Besøgsrummet er indrettet med kriminalforsorgens standardmøblement (sovesofa, bord, stol). Herudover er der et køleskab og et fjernsyn. Der er hvide gardiner med blå striber ved vinduet. På væggen hænger der en opslagstavle og billeder. Der er legetøj tilgængeligt for børnene.

Besøgslokalerne har eget toilet med håndvask, toilet, spejl og papirhåndklæder. På håndvasken lå et stykke håndsæbe.

Jeg er bekendt med at Direktoratet for Kriminalforsorgen den 26. marts 2003 har udsendt en generel henstilling til samtlige kriminalforsorgens institutioner om at udskifte håndsæbe og håndklæder med henholdsvis flydende håndsæbe og engangshåndklæder eller håndklæderuller.

Jeg går ud fra at fængslet – hvis dette ikke allerede er sket – vil sørge for at der altid er opsat flydende sæbe på toilettet ved besøgsrummene og ligeledes på fængslets øvrige (fælles) toiletter.

I selve besøgslokalet var der ikke adgang til engangslagner og kondomer til brug for de indsatte og deres besøgende. Fængslet oplyste at de indsatte og besøgende skal bede personalet om få udleveret engangslagner og kondomer som opbevares i et skab i et tilstødende rum.

Af Direktoratet for Kriminalforsorgens brev af 5. november 2004 til kriminalforsorgens institutioner om forbedring af besøgsforholdene fremgår det at besøgslokaler skal være indrettet med et skab med kondomer og engangslagner.

Under inspektionen henstillede jeg til fængslet at sætte skabe op i besøgsrummene til lagner og kondomer så der er adgang til dette i selve besøgsrummene.

Fængslet oplyste under inspektionen at sådanne skabe ville blive sat op så hurtigt som muligt.

Jeg tager til efterretning at fængslet ville sætte skabe til kondomer og engangslagner op i besøgsrummene. Jeg foretager mig herefter ikke mere på dette punkt.

I den åbne afdeling – i bygningens anden fløj – er der plads til 13 indsatte. Afdelingen har et køkken/fællesrum der er holdt i grå farver og fremstod pænt og ryddeligt. Den ene halvdel af rummet er indrettet som køkken med køkkenbord og spisebord. Den anden halvdel af rummet er indrettet som opholdsstue/dagligstue med bl.a. sofaer, sofaborde og tv. I forlængelse heraf er der en lang gang med stuer på hver side. Der er toilet på alle stuer, men ikke baderum. Der er to fællesbade til de 13 indsatte.

Jeg går ud fra at to fælles baderum til 13 indsatte heller ikke her giver anledning til problemer, jf. herved også ovenfor om afdeling 2.

Stue 318 blev besigtiget. Stuen fremstod pæn og med hjemlig hygge.

2.3.2 Bygning E

Bygning D og E er ens, bortset fra at begge fløje i bygning E er åbne afdelinger. Som i bygning D er der et indgangsparti i midten hvor der desuden er et lokale til "den lokale købmand". Her kan der købes et mindre udvalg af madvarer. Der er ligeledes et grupperum til behandlingsafdelingens fase 3.

Bygningens ene fløj huser behandlingsafdelingens fase 3 og har plads til 12 indsatte. Den anden fløj er den stoffri afdeling hvor der er plads til 13 indsatte. Bygningen er som nævnt indrettet på samme måde som bygning D.

Udover det som jeg allerede har anført om besøgsrummene og badeforholdene, har jeg ingen bemærkninger til de bygningsmæssige forhold på afdeling 3.

2.4 Smedjen

I smedjen er det muligt at beskæftige op til otte indsatte ad gangen. På tidspunktet for inspektionen var der tilmeldt seks indsatte. Smedjen er et stort rum med maskiner placeret langs væggene. Herudover er der til venstre for indgangen et mindre rum med maskiner. Svejsemaskinerne er placeret således at man kan trække et forhæng for og afskærme maskinerne fra resten af lokalet.

Talsmændene forklarede på mødet under inspektionen at der i smedjeværkstedet efter deres opfattelse mangler et rum til at skifte tøj i. Ifølge talsmændene skal der være et sådan rum på grund af arbejdet med tungmetaller i smedjen. Talsmændene oplyste endvidere at der mangler afskærmningsudstyr i smedjeværkstedet.

Under mit afsluttende møde med ledelsen og i et brev af 27. juni 2008 til Statsfængslet i Jyderup bad jeg om at modtage kopi af Arbejdstilsynets seneste rapporter vedrørende sikkerheden på arbejdspladserne. Med et brev af 10. juli 2008 modtog jeg kopi af Arbejdstilsynets fire påbud (efter tilsynsbesøg den 13. marts 1996) og fængslets tilbagemeldinger i fire tilfælde hvor tilsynet efter besøget havde meddelt påbud vedrørende indretningen mv. af arbejdspladserne i fængslet. Fængslet bekræfter i brevet af 10. juli 2008 at der er tale om de seneste rapporter. To af påbuddene fra 1996 vedrørte afskærmning af svejsepladser og ventilation på svejsesteder.

Jeg må forstå at Arbejdstilsynet ikke siden 1996 har foretaget tilsyn på arbejdspladserne i Statsfængslet i Jyderup.

På baggrund af samtalen med ledelsen og talsmændene under inspektionen og et brev af 15. juli 2008 med bilag fra fængslet forstår jeg at de sikkerhedsproblemer som talsmændene havde påpeget, ikke er tilstrækkeligt konkretiserede. I et brev af 15. oktober 2008 som fællestalsmanden har fået forevist, har fængslet givet udtryk for at de spørgsmål om eventuelle sikkerhedsmæssige problemer i smedjen som talsmændene havde rejst over for mig, ikke længere er aktuelle.

Fængslet har endvidere oplyst at de indsatte ikke har haft valgt en sikkerhedsrepræsentant. Fængslet oplyste også at det er aftalt med fællestalsmanden at en eventuelt kommende sikkerhedsrepræsentant og/eller fællestalsmanden herefter drøfter sikkerhedsmæssige problemer med fængslets ledelse.

Det ovennævnte materiale fra Arbejdstilsynets besøg på arbejdspladserne i fængslet indgik ikke i min rapport om inspektionen i 1997. Materialet giver mig bl.a. på grund af den tid der nu er gået, ikke anledning til at foretage mig noget.

Jeg har noteret mig det oplyste fra fængslet om løsning af sikkerhedsproblemer på arbejdspladserne generelt og foretager mig herefter ikke mere på dette punkt.

2.5 Tømrer- og snedkerværksted

Værkstedet er et stort lokale med et lille kontor til højre for indgangen.

Af de indsattes blad "Bomben" fra maj 2008 fremgår det bl.a. at der har været to tilfælde hvor sikkerhedslinen i en lift ikke blev anvendt.

Talsmændene oplyste under inspektionen i øvrigt at der blev udført malerarbejde uden brug af lift. Forholdet blev dog ikke nærmere klarlagt under inspektionen.

Ud fra artiklen kan jeg umiddelbart ikke se hvilket arbejde og hvilket værksted artiklen knytter sig til – herunder om det kunne være malerarbejde udført i tømrer- og snedkerværksteder eller eventuelt uden for et af fængslets værksteder.

Det fremgår af et mødereferat som jeg har modtaget kopi af, at talsmændene fra afdeling 1 og fællestalsmanden har rejst spørgsmål om sikkerhedsproblemer med en lift og et stillads (samt om smedjen) over for ledelsen i fængslet.

I forlængelse af det som fængslet har oplyst i brevet af 15. oktober 2008 til mig om løsning af eventuelle sikkerhedsproblemer på fængslets arbejdspladser (pkt. 2.4 ovenfor), går jeg ud fra at spørgsmålene om de ovennævnte sikkerhedsproblemer vil blive taget op af den nye sikkerhedsrepræsentant og behandlet af fængslets ledelse – i det

omfang problemerne fortsat er aktuelle. Jeg foretager mig derfor ikke mere på dette punkt.

2.6 Gartneri

Ved siden af tømrer- og snedkerværkstedet har fængslet et større drivhus med tilhørende køkkenhave hvor der dyrkes grøntsager og blomster. Størstedelen af grøntsagerne og blomsterne sælges til de indsatte og personalet. Resten sælges til eksterne forbrugere.

2.7 Købmand

I fængslet er der en købmand med et bredt udvalg af dagligvarer. Butikken er indrettet med diske således at kun ekspedienterne har adgang til varerne. I tilknytning til butikken er der et lagerlokale med adgang fra butikken. Købmanden har åbent ca. to timer ad gangen, tre gange om ugen.

Om priserne i købmandsforretningen henviser jeg til det som jeg har anført nedenfor under pkt. 6.7.

2.8 Kirken

Kirken er en hvid træbygning med en kirkeklokke i det lille tårn. Indenfor er der entré, toiletter, kirkerum med alter, stole og forskellige musikinstrumenter (trommesæt, guitar mv.). I tilknytning til kirken er der et lille køkken.

Siden 1997 har kirken haft en deltidsansat præst som gik på pension den 1. august 2008. På tidspunktet for inspektionen havde det endnu ikke været muligt at ansætte en ny præst.

2.9 Sportshallen

Fængslet har en større sportshal med mulighed for bl.a. forskellige boldspil (f.eks. håndbold, indendørs fodbold og basketball). I et separat mindre område er der styrketræningsmaskiner og løse vægte. De tungeste vægte i styrketræningsområdet er låst fast som led i den såkaldte Green Card-ordning (jf. pkt. 4 nedenfor).

I hallen er der også opstillet kondicykler og en crosstraining-maskine. Endelig er der et mindre område med et legehus, pool og bordfodbold.

Ved sportshallen er der et rum med solarium. Det blev oplyst at der på et tidspunkt ville blive indkøbt og opsat et solarium mere.

2.10 Internetcafé

Fængslet har en Internetcafé med computere som de indsatte skal deles om. Caféen har åbent en time hver onsdag. Internetcaféen blev ikke besøgt under inspektionen.

For så vidt angår spørgsmålet om hvor mange timer de indsatte har adgang til Internetcaféen, henviser jeg til pkt. 7.3 nedenfor.

3. Beskæftigelse

De indsatte kan være beskæftigede med arbejde (herunder egen godkendt beskæftigelse) og/eller undervisning i fængslet. Herudover kan de indsatte i visse tilfælde have frigang til arbejde eller undervisning.

Der er også mulighed for at deltage i programvirksomhed, jf. straks nedenfor.

I fritiden har de indsatte mulighed for at deltage i forskellige fritids- og sportsaktiviteter både indendørs og udendørs. Herudover er der i et vist omfang også mulighed for at deltage i arrangementer uden for fængslet (kulturudgange).

Ifølge fængslets resultatkontrakt for 2008 er det et mål at kriminalforsorgen skal medvirke til at begrænse kriminaliteten gennem målrettede, effektive og meningsfulde aktiviteter for de dømte. Som resultatkrav skal mindst 75 pct. af de indsatte (målt i forhold til det faktiske belæg) være i beskæftigelse. Undervisningsgraden skal være mindst 10 pct. Det fremgår endvidere af kontrakten at fængslet som resultatkrav skal gennemføre mindst 344 programvirksomhedstimer der som udgangspunkt skal være fordelt på fire hold med undervisning i "Cognitive Skills" og fire hold med undervisning i "Anger Management".

3.1 Arbejde

Der er fuld beskæftigelse i fængslet.

En ny indsat kommer på dag 2 i fængslet til en samtale i fængslets beskæftigelseskontor for at drøfte mulighederne for beskæftigelse.

Fængslets beskæftigelsesleder oplyste at der er mulighed for bl.a. at arbejde i smedjen og med træarbejde. Fængslet samarbejder med det private arbejdsmarked. Herudover er der mulighed for at arbejde i produktionskøkkenet som fremstiller mad til

bl.a. arresthuse. Endvidere kan de indsatte arbejde i fængslets gartneri (et drivhus med blomster og grøntsager, jf. ovenfor).

Der er også mulighed for at arbejde med bygningsvedligeholdelse, f.eks. indendørs i fængslet med opsætning af fliser i badeværelser mv., men også i kriminalforsorgens øvrige bygninger i lokalområdet. De indsatte kan have arbejdsopgaver på depotområdet med vaskeridrft og rengøring.

Endvidere er der mulighed for beskæftigelse i fængslets købmandsforretning. Endelig er der en produktionsskole.

Fængslet oplyste at de indsatte får timeløn med mulighed for tillæg, f.eks. på baggrund af kvalifikationer. De indsattes timeløn er på 8,45 kr. og tillæggene er på 2,95 kr. Efter fire uger kan der ydes et stabilitetstillæg. Efter otte uger kan der ydes et kompetencetillæg. Der er tillige mulighed for at give den indsatte en times ekstra løn hvis den indsatte opfylder et vist mål.

Beskæftigelsen af de indsatte i fængslet i form af arbejde giver mig ikke anledning til bemærkninger.

3.2 Undervisning

Ledelsen oplyste at der ikke er meget undervisning i fængslet. Dette skyldes bl.a. at nogle indsatte får undervisning uden for fængslet. Beskæftigelseskontoret orienterer de indsatte om mulighederne for undervisning, og herefter afklares den enkelte indsattes behov for undervisning.

Der er et undervisningslokale i fængslet som jeg ikke besigtigede. Det er muligt at få op til 15 timers undervisning pr. indsat pr. uge. Ledelsen håber at kunne udvide undervisningsaktiviteterne da der er efterspørgsel på undervisning. Ledelsen oplyste at der bl.a. på baggrund af andelen af indsatte med anden etnisk baggrund end dansk, er opstået efterspørgsel på nye typer af undervisning, f.eks. specialundervisning.

Der er ansat en lærer til undervisning tre dage om ugen. Pr. den 1. august 2008 er der ansat yderligere en lærer til undervisning fem dage om ugen. Det blev oplyst at begge lærere er bredt funderede.

Det blev endvidere oplyst at der fortsat ikke tilbydes kompetencegivende undervisning (i 9. og 10. klasse). Det blev hertil bemærket at noget sådant ville kunne tilbydes, men at det ville være vanskeligt at gennemføre fuldt ud da de indsatte maksimalt kan modtage undervisning 15 timer pr. uge.

Jeg beder fængslet om nærmere oplysninger om hvilke fag (og på hvilket niveau) der nu undervises i/vil blive undervist i. Jeg beder også om oplysninger vedrørende fængslets planer for at imødekomme den nævnte efterspørgsel på undervisning, f.eks. i form af specialundervisning. Jeg beder også fængslet udtale sig om undervisningskapaciteten i fængslet (hvor mange indsatte kan undervises i et fag?).

Endelig beder jeg fængslet om at komme ind på i hvilket omfang der i dag bliver tilbudt it-undervisning samt undervisning i (andre) fag med anvendelse af it som redskab. Jeg beder i den forbindelse fængslet komme ind på i hvilket omfang eventuelt nogle indsatte har en kontrolleret adgang til Internettet til brug for undervisning mv.

Beskæftigelseslederen oplyste at der som led i arbejdet i fængslets værksteder udføres kompetencegivende opgaver. Det blev oplyst at fængslet er i gang med at formalisere og strukturere erhvervsrettede uddannelser i fængslet i form af kortere moduler (f.eks. svejsekursus og truckcertifikat) som den indsatte efter gennemførelse ville kunne få papir på med henblik på at fortsætte/supplere de opnåede kompetencer på en uddannelse, lærerplads el. lign. uden for fængslet. Fængslet oplyste at man i øjeblikket overvejer et samlet koncept og bl.a. for nylig har haft besøg af en konsulent. Der er endnu ingen indsatte der er "udlærte" med et sådant modul.

Jeg beder statsfængslet om at underrette mig om resultatet af fængslets overvejelser når et samlet koncept for fængslets erhvervsrettede moduler er endeligt fastlagt.

3.3 Behandling af misbrugere

Ledelsen oplyste at der er i alt 38 pladser i fængslets behandlingsafdeling. Pladserne er fordelt med 24 pladser til stofmisbrugere og 14 pladser til alkoholmisbrugere. På tidspunktet for inspektionen var der ikke fuld belægning på behandlingsafdelingen. Fængslet oplyste at belægningen svinger meget på afdelingen.

Der er seks behandlere og en souschef tilknyttet behandlingsafdelingen.

Af fængslets resultatkontrakt med direktoratet for 2008 fremgår det som resultatkrav at der iværksættes behandling så vidt muligt senest 14 dage efter at en indsat har fremsat anmodning herom.

Afdelingen anvender Sct. Ols-princippet hvorefter alle former for afhængighed behandles lige. Behandlingen er opbygget i tre faser. Behandlingen startes med et introduktionsforløb (indslusningsfase) hvor den indsatte tilknyttes en primærbehandler som udarbejder en behandlingsplan. I første fase gennemgår den indsatte en eventuel

medicinsk afgiftning og første del af et stoffrit behandlingsforløb. Herefter fortsættes et stoffrit behandlingsforløb i en anden fase. I tredje fase (udslusningsfasen) fokuseres der på forebyggelse af tilbagefald til misbruget. Behandlingsmetoden tilsigter at den indsatte lærer at fungere normalt – særligt i sociale sammenhænge – uden brug af rusmidler.

Jeg forstod på ledelsen at behandlingsprogrammet er intensivt, og at der kan opstå ”gnidninger” på afdelingen. Derfor er der altid to funktionærer til stede på afdelingen og yderligere én om aftenen.

De indsatte indgår en behandlingsaftale. Tilsidesættelse af aftalen kan medføre flytning.

De indsatte der deltager i første og anden fase af behandlingen, foretager selv indkøb i byen (undtagen kødvarer der leveres) og madlavning. Dette foregår dog i samråd med en ansat på afdelingen. De indsatte der deltager i tredje fase af behandlingen, er selv ansvarlige for madlavningen mv.

De indsatte spiser sammen med personalet. Indsatte fra de forskellige tre faser færdes over hele afdelingen.

Ledelsen oplyste at meget af arbejdet på afdelingen går ud på at lave samarbejdsøvelser som bl.a. foregår i grupperum på afdelingen med 12-13 deltagere af gangen.

Behandlingen anses for 37 timers beskæftigelse med løn. De indsatte har et fastlagt skema som løber over hele ugen.

4. Fritid

De indsatte har mulighed for forskellige aktiviteter indendørs og udendørs (store udendørsarealer med bl.a. fodboldbane og volleyball). Fængslets regelsamling indeholder information om aktiviteterne. Der henvises i øvrigt til pkt. 2 ovenfor om de bygningsmæssige forhold, herunder om sportshallen, opholdsstuer mv.

Hallen kan rumme cirka ti personer samtidig i tidsrummet fra arbejdstids ophør til kl. 20.45 (med undtagelse af torsdage fra kl. 15.00-17.00). De indsatte kan lave styrketræning og benytte motionsmaskinerne i hallen. Indsatte fra behandlingsafdelingen benytter hallen på andre tidspunkter end de øvrige indsatte.

Fængslet har indført en ordning for styrketræning hvor træning med tunge vægte i sportshallen forudsætter at den indsatte har et ”green card”. For at få et ”green card”

skal den indsatte indgå aftale med fængslet om ikke at benytte doping og lade sig teste herfor. Hvis der konstateres misbrug, vil det resultere i karantæne. Ordningen blev oprindeligt administreret på den måde at de indsatte alene måtte dyrke styrketræning med tunge vægte mv. når der var en instruktøruddannet funktionær til stede. Herefter blev ordningen ændret således at rummet til styrketræning nu er åbent i længere tid og at det også kan benyttes uden instruktører mens de tunge vægte er låst fast.

Fængslet oplyste at der ikke er uddannet tilstrækkeligt med instruktører.

Jeg anmoder statsfængslet om at oplyse om der er planer om at uddanne flere instruktører for i højere grad at dække efterspørgslen på styrketræning.

I fritiden kan de indsatte bl.a. spille spil, se tv og har adgang til bøger og aviser på fælleskøkkenerne. Som nævnt ovenfor har de indsatte også adgang til Internettet i en Internetcafé. Der arrangeres gudstjenester i fængslets kirke og efter opslag, jf. fængslets regelsamling arrangeres der kørsel til biblioteket i Jyderup.

§ 58, stk. 1, i straffuldbyrdelsesloven vedrører indsattes ret til avislæsning mv. Bestemmelsens stk. 2 omhandler adgangen til bøger og tidsskrifter. Af stk. 3 fremgår det at udenlandske indsatte så vidt muligt bør have adgang til aviser, tidsskrifter, bøger mv. på deres eget sprog.

Selv om spørgsmålet ikke blev drøftet under inspektionen, er det mit indtryk efter rundgangen på køkkener mv. at fængslet lever op til henholdsvis stk. 1 og stk. 2 i § 58 i straffuldbyrdelsesloven om indsattes ret til avislæsning og adgang til bøger mv.

Spørgsmålet om udenlandske indsattes adgang til aviser, tidsskrifter, bøger mv., jf. bestemmelsens stk. 3, blev ikke nærmere drøftet under inspektionen.

Jeg beder fængslet om at oplyse andelen af udenlandske indsatte (aktuelt og om muligt over en længere periode) og om hvorvidt disse indsatte har adgang til aviser, tidsskrifter og bøger i fængslet på deres eget sprog, jf. § 58, stk. 3, i straffuldbyrdelsesloven.

Ledelsen oplyste at de indsatte fremsendte ønske om aktiviteter over for fængselsfunktionærerne. Aktiviteterne foregår ofte uden for den almindelige arbejdstid. Der er nedsat et fritidsudvalg som består af en ansat i fængslet og talsmændene. Ledelsen gav udtryk for at der ikke var meget aktivitet eller interesse fra de indsatte i udvalgsarbejdet.

Som eksempel på en struktureret fritidsaktivitet blev det bl.a. oplyst at en afdeling i fængslet har roning om mandagen. Der har været arrangeret fodboldkamp imod den lokale klub, cykelture samt udflugter til svømmehallen og biografen. Om vinteren er det muligt at deltage i banko.

Ledelsen oplyste at arrangementer sjældent aflyses, men at det forekommer.

Talsmændene gav derimod udtryk for at der tit var aflysninger. Talsmændene oplyste at de indsatte ønsker flere kulturudgange, og at planlægningen af arrangementerne generelt set kunne være bedre.

Ledelsen erkendte under det afsluttende møde at fængslet ikke håndterer opgaven med kulturudgange/fritid godt nok. Fængslet vil gå i gang med forbedringer på området. Ledelsen oplyste i den forbindelse at fængslet fremover ville anvende fritidskoordinatorer.

I et brev af 15. oktober 2008 oplyste fængslet at fængslet opretter to halvtidsstillinger som fritidskoordinatorer. Formålet med stillingerne er at øge udbuddet af strukturerede fritidsaktiviteter for de indsatte. Stillingerne forventes inden udgangen af 2008 at ville blive besat af funktionærer som i halvdelen af deres arbejdstid får fritidsområdet som opgave.

Jeg har ingen bemærkninger til oplysningerne om selve udbuddet af mulige fritidsaktiviteter.

Jeg har noteret mig det oplyste om to halvtidsstillinger som fritidskoordinator. Jeg anbefaler at de kommende fritidskoordinatorer arbejder med at få fritidsudvalget til løbende at fungere bedre, f.eks. med faste møder hvor der bruges dagsorden og referat til senere opfølgning.

5. Talsmandsordningen

Af § 8 i talsmandsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 735 af 25. juni 2007 om gennemførelsen af medindflydelse for indsatte i kriminalforsorgens institutioner) følger det at institutionens leder skal fastsætte regler af et i bestemmelsen nærmere fastsat indhold, f.eks. om afholdelse af valg mv. Af et følgebrev til Direktoratet for Kriminalforsorgens udsendelse af talsmandsbekendtgørelsen til kriminalforsorgens institutioner (skrivelse nr. 74 af 16. maj 2001) forudsatte direktoratet at reglerne var udstedt inden bekendtgørelsens ikrafttræden.

Fængslets regelsamling indeholder oplysning om at der er adgang til at vælge talsmænd, og at talsmændene kan rette henvendelse til personalet og ledelsen med ønsker og klager. Det fremgår endvidere at der er månedlige møder med deltagelse af talsmænd og ledelsen. Det materiale som jeg modtog forud for inspektionen, herunder regelsamlingen, indeholder ikke regler om afholdelse af valg mv. som anført i § 8 i bekendtgørelsen.

Ud fra referat af møde mellem ledelsen i fængslet og talsmændene den 18. juni 2008 forstår jeg at ledelsen dengang ikke havde fastsat regler om proceduren for valg af talsmænd, og at disse – når de er fastsat – ville indgå i fængslets regelsamling ("den grå bog"). Jeg har dog noteret mig at der er nedskrevet bestemmelser om talsmandsordningen for afdeling 1.

Det er beklageligt at fængslet – på trods af direktoratets skrivelse fra 2001 – endnu ikke har fastsat regler om talsmandsordningen for hele fængslet med et indhold som angivet i § 8 i talsmandsbekendtgørelsen. Jeg har noteret mig at fængslet er i gang med at udarbejde sådanne regler og anmoder om at modtage kopi af disse når de er fastsat.

6. Samtaler med talsmændene

Under inspektionen havde jeg som nævnt en samtale hvor fem af fængslets talsmænd fra forskellige afdelinger (rød afdeling, grøn afdeling, gul afdeling; afdeling 1, afdeling 3 og behandlingsafdelingen) deltog samtidig. Alle talsmænd i fængslet har adgang til at tale med hinanden. Fra talsmændene fra afdeling 1 modtog jeg et notat med 11 punkter som blev gennemgået og i et vist omfang uddybet på mødet. Herudover blev der rejst nogle yderligere spørgsmål om de indsattes adgang til mobiltelefoner og muligheden for at bruge Internettet i fritiden og til talsmandsopgaver.

Under en afsluttende samtale med ledelsen i statsfængslet gennemgik jeg (efter aftale med talsmændene) det ovennævnte notat med ledelsen. I et brev af 15. juli 2008 oplyste statsfængslet at notatet med de 11 punkter fra talsmændene blev taget op på et møde den 18. juni 2008. Notatet gav dog kun anledning til en drøftelse om samarbejdstonen. Drøftelser af de enkelte punkter blev udskudt til et møde i august 2008 hvor et uddybende notat af 18. juni 2008 med fem punkter fra talsmændene også skulle drøftes. I et brev af 24. september 2008 til fængslet har jeg fulgt yderligere op på nogle af punkterne. I et brev af 15. oktober 2008 fik jeg svar fra fængslet og modtog bl.a. kopi af et referat af et møde afholdt i fængslet den 13. august 2008.

6.1 Afholdelse af møder med ledelsen

Talsmændene for afdeling 1 oplyste at ledelsen på afdelingen efter deres opfattelse ikke samarbejder med talsmændene, at der ikke var afholdt møde i meget lang tid, og at en skriftlig anmodning af 14. maj 2008 om et møde var ubesvaret (på inspektions-tidspunktet).

Talsmanden fra afdeling 3 gav udtryk for at der ikke var problemer i forhold til møder med ledelsen på afdeling 3. Der afholdes møde med den øverste ledelse på afdeling 3 én gang om måneden. Det blev oplyst at møderne på afdeling 3 fungerer normalt, og at der udarbejdes referater af møderne, men at opfølgningen ikke er optimal; nogle temaer går igen på flere møder.

På det afsluttende møde under inspektionen oplyste ledelsen at ledelsen ville tage fat på en systematisering af afholdelsen af møder på de enkelte afdelinger. Jeg bad under inspektionen om oplysninger fra ledelsen om resultatet af disse overvejelser.

I brev af 15. juli 2008 har fængslet oplyst at der er afholdt talsmandsmøde på afdeling 1 den 27. juni 2008. Samtidig modtog jeg et notat om talsmandsordningen i afdeling 1 hvoraf det bl.a. fremgår at der afholdes talsmandsmøde hver anden måned samt efter behov.

I et brev af 15. oktober 2008 – som har været forevist for fællestalsmanden – oplyser fængslet bl.a. at der siden inspektionen i juni 2008 har været et godt og konstruktivt samarbejde mellem fængslets ledelse og talsmændene – såvel ved de månedlige talsmandsmøder som ved de løbende mere uformelle kontakter.

Jeg har noteret mig at talsmændenes anmodning af 14. maj 2008 om et møde er imødekommet med afholdelsen af talsmandsmøde på afdeling 1 den 27. juni 2008.

Jeg har endvidere noteret mig at der i afdeling 1 er lavet et notat om bl.a. mødefrekvensen på afdelingen.

Jeg afventer fortsat underretning om resultatet af ledelsens overvejelser om yderligere systematisering af afholdelsen af møder med ledelsen på samtlige afdelinger i fængslet. Jeg går ud fra at statsfængslet i den forbindelse overvejer spørgsmålet om dagsorden – herunder forudgående afklaring af upræcise punkter – og løbende udarbejdelse af referater og opfølgning med tidshorizont/mål (som jeg dog umiddelbart går ud fra at fængslet allerede i et vist omfang anvender i dag).

6.2 Fængslets sagsbehandling

Talsmændene oplyste under inspektionen at de var utilfredse med fængslets skriftlige behandling af f.eks. sager om frigang/udgang. Det blev oplyst at der ofte er forsinkelser når flere indsatte skal på frigang om morgenen. Således bliver også indsatte som har en regelmæssig tilladelse til frigang, forsinkede. Talsmændene oplyste at frigang dog altid bliver gennemført (men som nævnt dog med forsinkelse).

Talsmændene oplyste endvidere at man oplevede tilsvarende problemer med sagsbehandlingen i fængslets beskæftigelseskontor. Talsmændene oplyste at der var problemer i situationer hvor der var korrespondance mellem en arbejdsgiver uden for fængslet og fængslets beskæftigelseskontor. Dette medfører at projekter/arbejde blev stillet i bero.

Ledelsen oplyste at man måtte kende mere til konkrete sager om f.eks. frigang før man kunne gå videre med sagerne.

Talsmændene (fra afdeling 1) har i et notat af 18. juni 2008 konkretiseret de problemer der efter deres opfattelse er med fængslets sagsbehandling. På et møde i fængslet (afdeling 1) den 27. juni 2008 blev sagsbehandlingen drøftet.

Fængslet har flere gange opfordret til fremlæggelse af konkrete sager vedrørende fængslets behandling af bl.a. sagerne om frigang.

I et samlet brev af 27. juni 2008 til talsmændene oplyste jeg at jeg er enig i at klagepunkterne skal konkretiseres yderligere før ledelsen (og eventuelt senere jeg efter eventuel udnyttelse af klageadgang til direktoratet) ville kunne gå videre med sagerne.

Jeg forstår at ledelsen i fængslet for så vidt er villig til at se nærmere på de sager hvor der efter de indsatte opfattelse er problemer med sagsbehandlingen, men at ledelsen har behov for mere konkrete klager før fængslet kan gå videre i forhold til talsmændenes bemærkninger. På den baggrund foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette punkt.

6.3 Fængselspersonalets sprogbrug

Talsmændene udtrykte utilfredshed med det sprogbrug som noget af personalet angiveligt anvender over for indsatte og besøgende.

Under det afsluttende møde med ledelsen fremhævede jeg betydningen af en ordentlig sprogbrug i fængslet.

Ledelsen er generelt enig med mig på dette punkt og kunne ikke genkende at der havde været konkrete sager herom. Ledelsen oplyste at der er behov for yderligere konkrete oplysninger om enkelte sager før man eventuelt kan gå videre med dette spørgsmål.

Jeg har noteret mig at ledelsen generelt er enig med mig i betydningen af en ordentlig sprogbrug i fængslet. På samme måde som ovenfor har jeg noteret mig at ledelsen har behov for yderligere konkrete oplysninger om enkelte sager og foretager mig på den baggrund ikke mere på dette punkt.

6.4 Socialrådgivning

Talsmændene gav udtryk for at de ikke var tilfredse med socialrådgivernes arbejde. Talsmændene mente at socialrådgiverne er overbebyrdede. Talsmændene oplevede generelt at socialrådgiverne ikke varetager de indsattes interesser. Talsmændene oplyste som eksempel herpå at indsatte der skal til en pension, ikke modtager den fornødne vejledning, og at der op til to måneders ventetid. Talsmændene havde selv tidligere bragt problemstillingen op over for ledelsen. Jeg forstod på talsmændene at der i fængslet er i alt fem socialrådgivere. På tidspunktet for inspektionen var der én stilling som socialrådgiver i afdeling 3 ledig til besættelse.

Ledelsen oplyste at man måtte kende mere til de konkrete sager før man kunne gå videre med disse punkter.

Ledelsen oplyste endvidere at hver socialrådgiver typisk har 30 sager og at de efter fængslets opfattelse ikke er overbebyrdede.

På samme måde som ovenfor har jeg noteret mig at ledelsen har behov for yderligere konkrete oplysninger om de enkelte sager. På den baggrund foretager jeg mig ikke mere på dette punkt.

Ud fra de oplysninger jeg har fået, har jeg ikke tilstrækkeligt grundlag for at udtale mig om normeringen af socialrådgivere. Jeg foretager mig derfor ikke mere på dette punkt.

6.5 Sikkerheden på arbejdspladser

Af den liste med 11 punkter som blev udleveret fra talsmændene under inspektionen, fremgår det bl.a. at sikkerheden ikke er i orden på nogle af arbejdspladserne.

Jeg henviser til det jeg har anført ovenfor under pkt. 2.4 og 2.5 ovenfor.

6.6 Indeklima

Talsmændene forklarede under inspektionen at de nye emhætter som er sat op i fælleskøkkenerne, ikke fungerer og oplyste hertil at en undersøgelse foretaget tre måneder før inspektionen påpegede behovet for at udskifte samtlige emhætter.

Jeg henviser til det jeg har anført under ovenfor pkt. 2.1.2 og 2.1.3 ovenfor.

6.7 Kostpenge og købmandsordningen

Fængslet driver selv købmandsforretningen, og forretningen er ikke rentabel.

Talsmændene oplyste at der dagen før inspektionen var kommet betydelige prisstigninger på madvarer i købmandsforretningen. Talsmændene oplyste som eksempel at en sæk kartofler (af en vis størrelse) var steget i pris fra 70 kr. til 165 kr., men at de indsatte ikke havde fået yderligere kostpenge.

Talsmændene oplyste at kostpengene efter deres opfattelse ikke strækker til indkøb af tre daglige måltider i købmandsforretningen. Om prisniveauet oplyste talsmændene at priserne i fængslets købmandsforretning var lavere end almindelige supermarkeder med bredt vareudbud, men dyrere end discountsupermarkederne. Det blev også oplyst at de indsatte ikke fik glæde af at visse varer var indkøbt på tilbud af købmandsforretningen. Endelig erkendte talsmændene at de indsatte ikke selv havde vist tilstrækkelig interesse for et købmandsudvalg.

Af et referat af et møde i fængslet den 18. juni 2008 fremgår det at der (alligevel) er blevet nedsat et købmandsudvalg som vil kontrollere priserne hos købmanden mv.

Jeg besigtigede købmandsforretningen under min rundgang i fængslet.

Under et afsluttende møde drøftede jeg spørgsmålet om kostpengene og priserne i købmandsforretningerne med ledelsen. Jeg bemærkede – på samme måde som jeg havde gjort det over for talsmændene – at der er tale om et spørgsmål af generel karakter idet størrelsen af kostpengene fastsættes af Direktorat for Kriminalforsorgen som gældende for alle fængsler mv.

Under mødet spurgte jeg til en prislister på varer i købmandsforretningen idet jeg umiddelbart forstod at fængslet ikke havde en sådan prislister. Jeg bad endvidere om at modtage et notat el. lign. om en egentlig generel politik for prisfastsættelsen i købmandsforretningen.

Fængslet bemærkede at priserne i forretningen ikke er ublu. De indsatte har ikke indgivet egentlige klager over priserne i forretningen.

Under et afsluttende møde henstillede jeg at fængslet på en mere formaliseret måde fastlægger generelle retningslinjer for prisfastsættelsen i købmandsforretningen.

Jeg har tidligere, bl.a. i min rapport af 18. juli 2006 om inspektion af Statsfængslet i Ringe, lagt til grund at der foretages stikprøvekontrol (pristjek) i fængslets købmandsforretning med jævne mellemrum. Under denne inspektion af Statsfængslet i Jyderup blev det drøftet at sådan kontrol bl.a. kan indebære at der udarbejdes skriftligt materiale med sammenligning af priserne i fængslets købmandsforretning med priserne i to supermarkeder; et almindeligt supermarked og et discountsupermarked

I et brev af 18. juli 2008 fra Statsfængslet i Jyderup har fængslet oplyst at der ved beregningen af den vejledende udsalgspris tages udgangspunkt i priserne i henholdsvis den lokale Netto og SuperBest som er de butikker fængslet primært handler i.

Med brevet modtog jeg også en liste med en sammenlignende oversigt over de vejledende udsalgspriser inkl. moms og priserne i fængslets købmandsforretning. Oversigten omfatter adskillige varegrupper.

Jeg har gennemgået oversigten og har noteret mig at der ved sammenligning kun er tale om meget små forskelle – i både nedadgående og opadgående retning – på købmandspriserne og den vejledende udsalgspris.

Jeg har endvidere noteret mig at der nu er nedsat et købmandsudvalg med deltagelse af de indsatte.

Jeg har ingen bemærkninger til det oplyste om prisfastsættelsen generelt og foretager mig efter min gennemgang af den ovennævnte prisoversigt ikke mere på dette punkt.

6.8 Kulturudgange

På et møde under inspektionen udtrykte talsmændene utilfredshed med fængslets engagement i forhold til at arrangere kulturudgange.

Under det afsluttende møde med ledelsen fremlagde jeg talsmændenes synspunkter herom.

I brevet af 27. juni 2008 i forlængelse af inspektionen skrev jeg til de indsatte at jeg ville afvente ledelsens overvejelser vedrørende navnlig organiseringen af kulturudgangene.

Jeg henviser til det som jeg har anført ovenfor under pkt. 4 om to halvtidsstillinger som fritidskoordinatorer.

7. Andre forhold

7.1 Euforiserende stoffer

Fængslets ledelse oplyste at der i perioder er problemer med stoffer i fængslet. Der er ifølge ledelsen en del euforiserende stoffer og anabolske steroider i fængslet. Fængslet oplyste at der i den seneste tid forud for inspektionen er fundet mange stoffer i fængslet.

Fængslet oplyste at der er razziaer i fængslet med bl.a. brug af politihunde, men at problemet med stoffer er svært at løse i et åbent fængsel. De indsatte handler indbyrdes, og dette kan skabe uro, f.eks. på grund af gældsforhold og trusler. Fængslet oplyste at de indsatte kan søge om at blive udelukket fra fællesskab og i sidste ende at blive overført til en anden institution.

Af fængslets resultatkontrakt med direktoratet for 2008 fremgår det som et mål at indsatsen mod narkotika øges markant, bl.a. med et krav om at der i 2008 skal gennemføres 1.950 urinprøvekontroller i fængslet.

7.2 Adgang til mobiltelefoner

Under mødet med talsmændene blev der rejst spørgsmål om de indsattes adgang til mobiltelefoner.

Spørgsmålet om indførelse af en adgang for de indsatte i de åbne fængsler til at anvende/leje mobiltelefoner, er et generelt spørgsmål der henhører under Direktoratet for Kriminalforsorgen. Spørgsmålet indgår i en indstilling af 22. september 2006 fra direktoratets sikkerhedsudvalg. Der er endnu ikke truffet endelig beslutning om en løsningsmodel i forhold til en telefonordning i de åbne fængsler, men jeg vil blive orienteret af direktoratet når beslutningen er truffet. Direktoratet har senest i et brev af 14. oktober 2008 orienteret mig om et pilotprojekt med mobiltelefoni i et åbent fængsel. Projektet forventes at blive sat i gang i begyndelsen af 2009 og vil blive evalueret efter seks måneder.

Jeg følger løbende direktoratets arbejde og pilotprojektet, men foretager mig ikke mere nu i forhold til denne inspektion.

7.3 Adgang til Internettet

Under mødet med talsmændene blev der også rejst spørgsmål om de indsattes muligheder for at bruge Internettet i fritiden og til talsmandsopgaver, jf. straks nedenfor.

7.3.1 Adgang til Internettet i fritiden til privat brug

Spørgsmålet om de indsattes adgang til pc'er og Internettet indgår også i den ovenfor under pkt. 7.2 nævnte indstilling fra direktoratets sikkerhedsudvalg. Indstillingen sigter på anvendelse af Internettet med begrænset adgang til varetagelse af arbejde og/eller uddannelse. Direktoratet har senest i brev af 2. juli 2008 oplyst at direktoratets drøftelser fortsat ikke er tilendebragt. Jeg afventer på nuværende tidspunkt fortsat underretning fra direktoratet.

Det fremgår af et mødereferat som jeg har modtaget, at fængselsinspektøren på et møde mellem ledelsen og talsmændene den 23. juni 2008 har orienteret talsmændene om udvalgsarbejdet. Af referatet fremgår det endvidere (om punktet "Udvidelse af Internetcaféen til 1-2 timer på hverdage") at der er én times Internetcafe ugentligt. Det fremgår endvidere at "Internetcaféen skal struktureres med mere tid", og at fængslet drøfter at indføre fritidskoordinatorer hvilket vil give ressourcer til en bedre strukturering af fritidsområdet.

Jeg beder fængslet om underretning om hvad der er sket – eller skal ske – i forhold til udvidelse af åbningstiden i Internetcaféen.

7.3.2 Adgangen til Internettet til talsmandsopgaver

Særligt med hensyn til brugen af Internet til talsmandsopgaver noterede jeg mig under den afsluttende samtale at ledelsen tidligere havde noteret sig dette ønske fra talsmændenes side.

På det afsluttende møde under inspektionen bad jeg fængslet om at overveje at udvide adgangen til brugen af Internet til talsmandsopgaver, f.eks. med en pc på fællesarealerne. Jeg bad samtidig om underretning om resultatet af disse overvejelser.

Jeg afventer fortsat underretning vedrørende resultatet af fængslets overvejelser vedrørende udvidelsen af brugen af Internet til talsmandsopgaver.

8. Rapportgennemgang

Som nævnt anmodede jeg under inspektionen om rapportmateriale vedrørende de seneste 10 sager (forud for varslingen den 7. maj 2008) om udelukkelse fra fællesskab efter § 63 i straffuldbyrdsloven. Min anmodning omfattede både notater der er udarbejdet i klientsystemet "til sagen", notater der er udarbejdet "til klienten", og eventuelle underliggende rapporter.

Under inspektionen den 17. juni 2008 modtog jeg 10 sådanne sager. I otte sager modtog jeg de underliggende rapporter, herunder ét bødeforlæg og fire forhørsnotater. I to sager (2006/201/00396-0008 og 2008/201/00084-0007) modtog jeg ingen underliggende rapporter.

I alle 10 sager om udelukkelse fra fællesskab modtog jeg udskrifter af notaterne "til klienten". I to sager (2007/201/00209-0074 og 2008/201/00084-0007) modtog jeg også udskrifter af notaterne "til sagen".

I en e-mail af 3. juli 2008 bad jeg statsfængslet om at låne yderligere notater "til sagen". Med en e-mail af samme dato oplyste fængslet at man havde udskrevet alt det materiale der er oprettet i systemet. Fængslet oplyste endvidere at i de tilfælde hvor der ikke er oprettet en rapport i systemet, findes de samme oplysninger i en forhørsrapport.

Der er imidlertid som nævnt kun vedlagt udskrift af forhørsnotatet i 4 af de 8 sager hvor jeg ikke har modtaget notater "til sagen".

I 1 af de 4 sager (2006/201/00372-0010) hvor jeg ikke har modtaget et forhørsnotat, er der et bødeforlæg, og jeg går derfor ud fra at der ikke har været afholdt forhør i sagen.

I ét af de øvrige tilfælde (2006/201/00337-0001) hvor der ikke foreligger et forhørsnotat, lægger jeg efter oplysningerne i de vedlagte rapporter til grund at der heller ikke har været afholdt forhør. Jeg lægger i denne sag også til grund at der ikke er truffet andre afgørelser end om udelukkelse fra fællesskab.

Da fængslet har oplyst at der ikke foreligger mere materiale end det som jeg modtog under inspektionen, går jeg ud fra at der heller ikke foreligger forhørsnotater i de to resterende tilfælde (2006/201/00364-0007 og 2006/201/00396-0008).

Jeg beder om en udtalelse om baggrunden for at der i sagen med bødeforlægget og de tre ovennævnte sager fra 2006 (hvor der ikke er udarbejdet forhørsnotater) ikke er udarbejdet notater "til sagen" med de oplysninger der er opremset i § 5, stk. 4 og 5 i

bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab. Jeg henviser herved til fængslets e-mail af 3. juli 2008.

I hvert fald i én af disse sager (2006/201/00364-0007) blev der tillige truffet afgørelse om overførsel, jf. personjournalen. Hvis der foreligger særskilte notater herom, beder jeg om kopi heraf.

Ved min gennemgang nedenfor at sagerne har jeg navnlig set på om proceduren efter gældende regler er blevet fulgt. Jeg har dog ikke gennemgået sagerne systematisk, og gennemgangen nedenfor omfatter derfor kun udvalgte spørgsmål.

8.1 Lidt om sagerne

Sagerne vedrører udelukkelse fra fællesskab i perioden fra den 18. august 2006 til den 24. februar 2008, dvs. en periode på cirka halvandet år.

En af sagerne handler om udelukkelse fra fællesskab for at forebygge undvigelse, strafbar virksomhed eller voldsom adfærd (straffuldbyrdslovens § 63, stk. 1, nr. 1). Der blev på baggrund af det disciplinære forhold også truffet afgørelse om bl.a. overførsel til et lukket fængsel samt tilbagekaldelse af retten til udgang.

En anden af sagerne handler om udelukkelse for at gennemføre foranstaltninger der er nødvendige af sikkerhedshensyn eller påkrævet for at gennemføre en almindelig sundhedskontrol eller forebygge smittefare (§ 63, stk. 1, nr. 2). Jeg lægger efter det oplyste om sagen til grund at der ikke er truffet andre afgørelser i sagen end om udelukkelse fra fællesskab.

De 8 øvrige sager vedrører udelukkelse fordi den indsatte udviste en grov eller oftere gentagen utilladelig adfærd som er åbenbart uforenelig med fortsat ophold i fællesskab med andre indsatte (§ 63, stk. 1, nr. 3). I 1 af disse 8 sager foreligger der bl.a. et bødeforlæg for et disciplinært forhold, jf. straffuldbyrdslovens § 67, nr. 7. I én anden af de 8 sager er der også truffet afgørelse om overførsel. I 4 sager er der også truffet afgørelser om disciplinærstraf efter § 67 samtidig med afgørelser om bl.a. overførsel. I 2 sager har jeg alene modtaget materiale om afgørelser om udelukkelse fra fællesskab.

8.2 Retsgrundlaget

Reglerne om udelukkelse fra fællesskab findes i straffuldbyrdslovens § 63 og i bekendtgørelse nr. 673 af 9. juli 2003 om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herun-

der anbringelse i observationscelle mv. i fængsler og arresthuse. Nu gælder bekendtgørelse nr. 440 af 30. maj 2008. Til bekendtgørelsen fra 2003 knytter sig vejledning nr. 84 af 9. juli 2003 om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle m.v., i fængsler og arresthuse. Nu gælder vejledning nr. 28. af 3. juni 2008.

De 10 sager om udelukkelse fra fællesskab som jeg har modtaget, er behandlet efter bekendtgørelsen og vejledningen fra 2003.

En sag om et disciplinært forhold kan føre til at der – udover idømmelse af disciplinærstraf – også f.eks. træffes afgørelse om at den indsatte skal udelukkes fra fællesskab.

I sådanne ”blandede sager” skal man i princippet overholde reglerne i *både* bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab og i disciplinærstrafbekendtgørelsen (nr. 385 af 17. maj 2001 om udståelse af strafcelle, anvendelse af forhørscele og behandlingen af disciplinærsager i fængsler og arresthuse). Bestemmelserne om notatpligt i de to bekendtgørelser er dog af stort set samme indhold, jf. herved § 5, stk. 4 og 5 i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab og § 8 i disciplinærstrafbekendtgørelsen. Forskellen i de to regelsæt på dette punkt går navnlig på i hvilket omfang den indsatte kan få indsigt i de oplysninger som skal noteres, jf. straks nedenfor under pkt. 8.3 om afskæring af partsaktindsigt mv. i de ”rene sager” om udelukkelse fra fællesskab.

8.3 Reglerne om afskæring af partsaktindsigt

Ved lov nr. 382 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven skete der en afskæring af retten til partsaktindsigt (se nu § 9, stk. 4, i forvaltningsloven) i visse sagstyper, f.eks. sager om udelukkelse fra fællesskab og overførsel. Det indebærer at der ikke længere skal ske partshøring i ”rene sager” hvor der alene træffes afgørelse af denne sagstype. Den indsatte har dog stadig ret til at udtale sig, jf. § 5, stk. 1, i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab.

Ved meddelelse af begrundelsen for afgørelsen i ”rene sager” skal den indsatte alene orienteres om hvilke retsregler afgørelsen er truffet efter, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 4, nr. 7 (jf. begrænsningerne angivet i forvaltningslovens § 24, stk. 3, 1. pkt., jf. § 24, stk. 1, 1. pkt.). Det notat der skal udfærdiges ”til sagen”, skal dog indeholde en nærmere ”fuld” begrundelse, jf. § 5, stk. 5. Den indsatte har dog ikke ret til at få kopi af notatet ”til sagen”, jf. afskæringen af partsaktindsigt med den ovennævnte lovændring fra 2002, men får det notat der udarbejdes ”til klienten”.

Reglerne er ikke til hinder for at der efter omstændighederne gives meroffentlighed og en nærmere begrundelse hvis hverken private eller offentlige interesser taler imod dette, jf. forarbejderne til lovændringen fra 2002 og pkt. 8, 5. afsnit, i vejledningen om udelukkelse fra fællesskab.

Reglerne om afskæring af partsaktindsigt mv. finder ikke anvendelse i "blandede sager" (hvor der samtidig træffes andre afgørelser end om udelukkelse fra fællesskab), jf. herved min gengivelse af Justitsministeriets retsopfattelse på side 117 i ombudsmandens endelige rapport om inspektion af institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm (nu Ellebæk) der findes på www.ombudsmanden.dk. Hvis der således f.eks. træffes afgørelse om både disciplinærstraf og udelukkelse fra fællesskab, gælder de begrænsninger der følger af forvaltningslovens § 9, stk. 4, ikke. Dette indebærer f.eks. at den indsatte har ret til indsigt i et notat med "fuld" begrundelse svarende til hvad der gælder efter § 24 i forvaltningsloven. (Adgangen til aktindsigt vil dog kunne begrænses efter de almindelige regler i § 15 i forvaltningsloven.) Det indebærer endvidere at der i "blandede sager" skal ske almindelig partshøring, og dette sker normalt mundtligt under et disciplinært forhør jf. herved § 7, stk. 1 og 2 i disciplinærstrafbekendtgørelsen.

Hvis en anden samtidig afgørelse (end afgørelsen om udelukkelse fra fællesskab) og så er omfattet af forvaltningslovens § 9, stk. 4, f.eks. sager om overførsel, kan reglerne om afskæring af aktindsigt naturligvis anvendes på hele sagen.

8.3.1 Partshøring og udtaleret

I notatet til sager om udelukkelse fra fællesskab fremgår det bl.a. som en standard at den indsatte er orienteret om sine muligheder for at udtale sig i sagen inden der træffes afgørelse, jf. også § 5, stk. 1.

Som standardtekst i forhørsnotatet fremgår det bl.a. under "Rettigheder" at den indsatte vejledes om sin ret til at udtale sig inden der træffes afgørelse i sagen. Herudover er der mulighed for under punktet "Indsattes forklaring" at gøre notat om den indsattes eventuelle bemærkninger til sagen.

I fællesskabsnotatets pkt. 6 "Indsattes forklaring" kan der gøres notat om deltagelse af bisidder og indsattes bemærkninger. I 5 sager er pkt. 6 slet ikke udfyldt. I 4 sager er det anført at "Indsatte har ingen bemærkninger", mens den indsattes bemærkninger er gengivet i det sidste tilfælde.

I de sager hvor der afholdes forhør på baggrund af et disciplinært forhold, sker der (normalt) mundtlig partshøring, jf. herved § 7, stk. 1, i disciplinærstrafbekendtgørelsen.

Herudover har den indsatte generelt ret til aktindsigt i de dokumenter der ligger til grund for forhøret, jf. forvaltningslovens kapitel 4. I de forhørsnotater som jeg har modtaget, er indsattes forklaring gengivet.

På baggrund af det ovennævnte lægger jeg til grund at den indsatte i alle 10 sager har haft lejlighed til at udtale sig. I de ("blandede sager") hvor der er afholdt forhør, lægger jeg også til grund at der er sket (mundtlig) partshøring forud for bl.a. afgørelsen om udelukkelse fra fællesskab.

Jeg anbefaler til fængslet at pkt. 6 "Indsattes forklaring" i notatet i sager om udelukkelse fra fællesskab altid udfyldes, og at der således udtrykkeligt gøres notat om hvorvidt den indsatte har haft bemærkninger; dvs. også når den indsatte ikke har haft bemærkninger.

8.3.2 Begrundelse og notatpligt

Som nævnt ovenfor skal der i de såkaldte "rene sager" om udelukkelse fra fællesskab efter § 5, stk. 4 og 5 udfærdiges notat "til sagen" med bl.a. en begrundelse for afgørelsen. Den indsatte har dog som nævnt alene ret til oplysningen i notatet "til klienten" om de retsregler som afgørelsen er truffet efter, jf. herved § 5, stk. 4, nr. 7, med henvisning til forvaltningslovens § 24, stk. 3, 1. pkt., jf. § 24, stk. 1, 1. pkt.

Hvis en afgørelse om udelukkelse fra fællesskab træffes som led i en disciplinærsag med forhør ("blandet sag"), meddeles afgørelsen (og begrundelsen) mundtligt mens den indsatte er til stede, jf. § 7, stk. 2, i disciplinærstrafbekendtgørelsen. De indsatte har ret til (efter anmodning) at få en kopi af forhørsnotatet, jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 9.

I de notater "til klienten" som jeg har modtaget, er der i alle tilfælde under pkt. 3 "Grundlag" henvist til den relevante del og indholdet af § 63, stk. 1, i straffuldbyrdesloven. Det fremgår endvidere som en standard i alle tilfælde at den indsatte er orienteret om reglerne for anbringelsen.

Som nævnt under pkt. 8.1 har jeg ikke modtaget hverken forhørsnotater eller notater "til sagen" i 4 sager, og jeg har stillet spørgsmål til baggrunden herfor under pkt. 8.1 ovenfor. I disse sager er det således ikke muligt nu at tage stilling til om fængslet fuldt ud har overholdt § 5, stk. 4 og 5 i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab.

Jeg vil tage stilling til overholdelsen af notatpligten i disse 4 sager når jeg har modtaget svar på mine spørgsmål ovenfor under pkt. 8.1.

De to "rene" sager (2007/201/00209-0074 og 2008/201/00084-0007) hvor jeg har modtaget notater "til sagen", indeholder begge en gengivelse af hvad der er indberettet (sagens faktiske omstændigheder) under pkt. 6 "Sagsfremstilling".

I den ene af disse sager (fra 2007) om udelukkelse fra fællesskab er der ikke anført noget under pkt. 8. Begrundelse i notatet "til sagen". I den anden sag (fra 2008) er der under pkt. 8 alene anført en meget kortfattet begrundelse i form af en henvisning til et generelt hovedhensyn som ikke er konkretiseret i forhold til sagens væsentlige faktiske omstændigheder.

De notater der skal udfyldes i sager om udelukkelses fra fællesskab, indeholder som nævnt et punkt med overskriften "Begrundelse". I forbindelse med inspektion af institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm (nu Ellebæk) stillede jeg bl.a. spørgsmål til Direktoratet for Kriminalforsorgen om hvorledes feltet efter direktoratets opfattelse konkret skal anvendes. Direktoratet oplyste at feltet anvendes til at begrunde strafudmålingen i den konkrete sag. Direktoratet oplyste endvidere at dette sker ved henvisning til normalreaktionerne på området. Hvis sanktionen afviger fra normalreaktionerne anføres tillige de relevante formildende eller skærpende omstændigheder. I sagen noterede jeg mig det oplyste.

Efter min gennemgang af de to ovennævnte sager fra 2007 og 2008 har jeg noteret mig at de oplysninger om sagens faktiske omstændigheder som er nødvendige for at leve op til kravene i § 5, stk. 4 og 5 i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab, fremgår af det samlede notat.

Selv om dette er tilfældet, henleder jeg dog opmærksomheden på at det generelt i nogle sager – f.eks. hvor der er en mere omfattende gengivelse i materialet af sagens faktiske omstændigheder – ville kunne forbedre mulighederne for efterfølgende at behandle en klagesag hvis der også indskrives en mere opsamlende og udtrykkelig angivelse af de bestemmende hovedhensyn og de faktiske omstændigheder som er tilagt væsentlig betydning ved afgørelsen af sagen. En sådan opsamlende angivelse vil også kunne danne grundlag for at give en efterfølgende skriftlig begrundelse, jf. § 23 i forvaltningsloven (selv om der formentlig kun i mindre omfang fremsættes begæringer fra de indsatte herom).

Da de ovennævnte sager lever op til kravene i bekendtgørelsen og direktoratets praksis for hvordan man skal udfylde felterne "Begrundelse" i notaterne, foretager jeg mig dog ikke mere på dette punkt.

I de "blandede sager" skal forhørsnotatet som nævnt bl.a. indeholde en begrundelse der opfylder kravene i forvaltningslovens § 24, jf. herved disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 5. Reglerne om begrænset begrundelse finder som nævnt ikke anvendelse i disse sager.

I en "blandet sag" (2007/201/00216-0013) om undvigelse hvor der også er afholdt disciplinært forhør (201/2007/0417), er der – udover oplysning om de relevante retsregler i notatet "til klienten" – ikke anført nogen begrundelse (i forhørsprotokollen) for afgørelsen om udelukkelse fra fællesskab.

I en anden sag (2007/201/00357-0049) hvor der også er afholdt forhør (201/2007/0743), er der i forhørsprotokollen alene henvist til at der er truffet afgørelse om foreløbig udelukkelse fra fællesskab med angivelse af dato og tidspunkt.

Tilsvarende gør sig gældende i to andre sager (2007/201/00452-0012 og 2007/201/00414/0039) hvor der også har været afholdt forhør, jf. henholdsvis (201/2007/0762) og 201/2007/0763).

Jeg mener ikke at fængslets afgørelser i de fire ovennævnte "blandede sager" fra 2007 lever op til begrundelseskravet i forvaltningslovens § 24. Jeg henviser herved til det som jeg har anført ovenfor om at der i "blandede sager" skal gives en fuld begrundelse der opfylder kravene i denne bestemmelse.

8.4 Kompetence

Kompetencen til at træffe beslutning om udelukkelse fra fællesskab ligger hos institutionens leder eller den der bemyndiges dertil (jf. § 63, stk. 1, i straffuldbyrdelsesloven).

Jeg har modtaget statsfængslets kompetenceregulativ af 11. februar 2005. Af afsnit 3.10 fremgår følgende:

"3.10 Isolation (udelukkelse fra fællesskab)

I henhold til sfbf. § 63 meddeles *afdelingslederen* bemyndigelse til at træffe bestemmelse om isolation.

I henhold til bkg. § 13 meddeles *afdelingslederen* bemyndigelse til at træffe bestemmelse om anbringelse i observationscelle og om ophør af anbringelsen."

Jeg forstår instruksen således at afdelingslederen har fået delegeret kompetence til at træffe afgørelse om udelukkelse af fællesskab efter § 63 i straffuldbyrdelsesloven. Jeg

går ud fra at delegationen både omfatter afgørelser om udelukkelse fra fællesskab og beslutninger om ophør heraf.

Beslutningerne om udelukkelse fra fællesskab er i seks tilfælde truffet af en afdelingsleder. I fire sager er beslutningen truffet af en fængselsfunktionær.

Beslutningerne om ophør er i syv tilfælde truffet af en afdelingsleder. I to tilfælde er beslutningen truffet af en edb-medarbejder. I ét enkelt tilfælde indeholder notatet ikke oplysning om hvem der har truffet afgørelse om ophør.

Jeg beder statsfængslet om en udtalelse i de tilfælde hvor det fremgår af materialet at beslutningen om udelukkelse fra fællesskab eller beslutninger om ophør heraf er truffet af andre end en afdelingsleder, jf. fængslets kompetenceregulativ.

Af regulativets afsnit 1.8 fremgår følgende om tilsyn.

”1.8 Delegation og styring

Det understreges, at delegation af afgørelseskompetence ikke fritager den, der delegerer for ansvaret, og at bl.a. ombudsmanden ved flere lejligheder har understreget pligten til at føre tilsyn med opgaveløsningen, fx ved stikprøvekontrol af sagsbehandling mv.

Gennemførelse af stikprøvekontrol o. lign. er med andre ord ikke udtryk for mistillid, men er en forpligtelse, som hænger uomgængeligt sammen med uddelegering af opgaver.

Inspektørens tilsynsforpligtelse indgår i bemyndigelsen til konsulenterne til at varetage overordnede ledelsesfunktioner inden for de respektive faglige områder.”

I forbindelse med opfølgningen på min inspektion af Anstalten ved Herstedvester har Direktoratet for Kriminalforsorgen bl.a. oplyst at institutionens leder (når et sagsområde er uddelegeret til en anden medarbejder) under alle omstændigheder bør inddrages under behandlingen af en sag hvis den konkrete sag giver anledning til tvivl.

Direktoratet anførte endvidere at inspektionen herudover også bør føre et løbende tilsyn med området, f.eks. i form af stikprøvevis gennemgang af sagerne.

Jeg forstår umiddelbart det sidste afsnit i det ovenfor citerede fra fængslets kompetenceregulativ således at inspektørens tilsynsforpligtelse – i hvert fald i et vist omfang – er omfattet af delegationen.

Jeg går ud fra at inspektøren i fængslet uanset delegation efter pkt. 1.8 i regulativet fortsat selv også fører tilsyn med det pågældende sagsområde, og at hele inspektørens tilsynsforpligtelse ikke overgår til de medarbejdere ("konsulenterne") der får delegeret afgørelseskompetence i sager om udelukkelse fra fællesskab.

Jeg beder fængslet om at tage stilling til min antagelse og om uddybende at udtale sig om hvordan inspektionen fører tilsyn med området for udelukkelse fra fællesskab.

Jeg foreslår at fængslets tilsyn beskrives yderligere ved en revision af regulativet og beder om at modtage kopi heraf såfremt dette sker.

8.5 Klagevejledning mv.

Det fremgår af bekendtgørelsens § 5, stk. 4, nr. 5, at notatet skal indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (Direktoratet for Kriminalforsorgen). Endvidere skal notatet efter nr. 6 indeholde oplysning om hvornår fristen for at indgive klage udløber.

Notatet "til klienten" indeholder til sidst en fortrykt tekst med en sådan vejledning. Der skal ikke angives om – og i så fald hvem – der har givet vejledning til den indsatte, men notatet er netop beregnet til udlevering til den indsatte.

Jeg går ud fra at indsatte i alle tilfælde har fået den fornødne klagevejledning, f.eks. ved udlevering af notatet.

8.6 Ophør og ugentlige overvejelser

Udelukkelse fra fællesskab er en fremadrettet foranstaltning der straks skal bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt, jf. lovens § 63, stk. 7, 1. pkt. Efter bestemmelsens 2. pkt. skal institutionen mindst én gang om ugen overveje spørgsmålet om helt eller delvist at bringe udelukkelse fra fællesskab til ophør.

Når udelukkelse fra fællesskab bringes til ophør, skal der gøres notat om dato og klokkeslæt for ophøret, jf. § 8, stk. 1, i bekendtgørelsen. Der er (i notatet "til klienten") lavet et sådant notat i alle 10 sager.

Efter § 8, stk. 2, skal der endvidere gøres notat om institutionens overvejelser efter straffuldbyrdslovens § 63, stk. 7, 2. pkt. om helt eller delvist at bringe udelukkelsen til ophør, herunder om dato for og klokkeslæt for overvejelserne. Jeg er tidligere gået ud fra at notat om de ugentlige overvejelser føres i notatet "til sagen".

I alle 10 sager er der tale om relativt kortvarige udelukkelser på én eller to dage og i et enkelt tilfælde knap én uge.

Opfølgning

Jeg beder om at fængslet sender de oplysninger mv. som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

Underretning

Denne rapport sendes til Statsfængslet i Jyderup og Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i fængslet.

Lenart Frandsen
Inspektionschef